

OBSERVACIONS SOBRE EL POBLAMENT ARBORI DEL DELTA DE L'EBRE

Rebut: març 1979

Rafael Balada i Llasat *

RÉSUMÉ

Observations sur les forêts riveraines du delta de l'Ebre

Les forêts riveraines du delta de l'Ebre n'ont pas réussi à atteindre un grand développement à cause de la rapidité de la croissance deltaïque et, aussi, à cause de l'usage agricole immédiat, après le dépôt des alluvions. À présent, même les forêts bien constituées sont menacées par la pression agricole, aussi bien au niveau quantitatif que qualitatif.

Au début des années 70, par la suite de l'utilisation d'herbicides du groupe de l'acide 2.4.5 TP, disparurent les arbres riverains les plus vieux et grands, notamment les saules et les tamarits. Depuis 1978, compte tenu de l'interdiction de ces herbicides à cause des dommages soufferts par les fruitiers, les arbres riverains se recupèrent vite.

La formació deltaica de l'Ebre (FAURA, 1923; MALDONADO & RIBA, 1971) planteja una sèrie de qüestions específiques de força interès geològic, i biològic en general. Una d'elles és la referent al bosc de ribera: de l'estudi edàfic i freàtic sembla que l'àrea potencial d'aquest, deixant a part el *Nerio-Tamaricetea* i centrant-nos en el *Vinco-Populetum albae* (FOLCH, 1977), la constituiria els «levees» naturals del riu, tant del seu curs actual com dels anteriors. El cert és, però, que la seva expansió real no coincideix amb la potencial.

El procés d'emersió moderna del delta ha estat tan ràpid que algunes zones no han atès estadis climàtics potencials (WEAVER & CLEMENTS, 1938; TCHOU, 1948-49), contràriament a d'altres més interiors i

madures (La Carrova) però no menys deteriorades per la influència humana.

En els darrers quinze anys venim observant el progressiu empobriment del bosc de ribera a la marge dreta del riu, precisament entre Amposta i L'Enveja on es conservava en millor estat. Empobriment que, a més de quantitatiu, ha estat qualitatiu: substitució d'*Alnus glutinosa*, *Salix alba* i *Populus alba* per *Populus nigra* i, en cas d'altres espècies més notables (*Salix atrocinerea* ssp. *catalaunica*, *Fraxinus angustifolia*) es troben, actualment i en estat espontani, fora de la zona deltaica estricta. Aquesta situació ha estat determinada per un procés que podríem establir en dues fases:

1. Empobriment quantitatiu: tallada

* Grup d'Estudis de la Natura (GEN). Apartat 160. Amposta (Montsià).

d'arbres per guanyar terreny cultivable i evitar la competència radicular amb els conreus. En alguns casos els motius han estat l'obtenció de fusta: calefacció, construcció, etc.

2. Empobriment qualitatiu: repoblament posterior, amb espècies sovint exòtiques, d'aquells indrets on l'erosió fluvial resultava un mal pitjor, per a l'agricultura, que el bosc de ribera.

Al final de la dècada dels seixanta la generalització de la sembra directa de l'arròs va comportar la utilització en massa dels herbicides (SAGARRA, 1975). Aquest factor resultarà decisiu en la pràctica desaparició del bosc riberec deltaic. A l'estiu de 1974 els herbicides hormonals més volàtils provocaren greus pèrdues a la zona hortofruitera (cucurbitàcies i solanàcies especialment) car després d'evaporar-se durant el dia, durant les nits arraven els indrets on es condensaven.

Els efectes herbicides, sobre el poblament arbòri del delta, d'aquests productes hormonals han estat a escala individual i específica. Individualment ha significat la desaparició dels exemplars més vells i, per tant, més grans del delta, com el *Salix alba* de l'Estisora i el de la Xula (4,0 i 5,2 m de circumferència, respectivament, a 1,3 m d'altura). En ocasions, com els *Salix babylonica* de Soquet, representava el final d'un estat fisiològic lamentable, iniciat per l'atac de larves diverses (*Cossus*, *Aegeria*, *Saperda*, *Zeuzera*).

Les espècies arbòries freqüents al delta, per ordre de sensibilitat als efectes dels derivats del 2-4-5 TP, són: *Salix alba*, *S. babylonica*, *Melia azederach*, *Tamarix sp.*, *Ficus carica*, *Acer negundo*, *Salix fragilis*, *Juglans nigra*, *J. regia*, *Alnus glutinosa*, *Populus deltoides (x)*, *Robinia pseudoacacia*, *Ulmus minor*, *Populus alba*, *Ailanthus glandulosa*, *Platanus orientalis*, *Morus alba*, *Eucalyptus globulus*, *E. rostrata*, *Populus nigra*, *Dyospiros sp.*, *Broussonetia papyrifera*, *Araucaria excelsa*, *Cupressus sp.*

Resulta interessant observar que quasi un 90 % de les espècies arbòries del delta són subspontànies, i les espècies autòctones més característiques d'uns estadis més

evolucionats no han passat de les zones ullallenques del marge interior del delta, reduïdes a uns pocs exemplars aïllats i condemnats a la desaparició, que suposaria l'eliminació d'un dels punts més meridionals del seu hàbitat al nostre país.

Els danys ocasionats a la zona hortofruitera obligaren a prohibir la utilització de l'àcid 2.4.5.TP, tant dels èsters lleugers (BOP 23-III-77), com la dels pesats (BOP 15-IV-78), però per a la major part dels exemplars de les espècies sensibles era massa tard. Els resultats no han estat gaire espectaculars a nivell horticola, car la suspensió dels herbicides hormonals ha coincidit amb un fort atac fúngic i bacterià que ha reduït d'un 30 a 90 % la producció normal dels conreus sensibles, especialment melonars, però la vegetació arbòria ho ha evidenciat extraordinàriament: hom pot apreciar, per qualsevol indret del delta, arbres amb els brots dels darrers anys secs però amb una vegetació abundosa a l'interior de la capçada (*Acer negundo* i *Melia azederach* ho evidencien molt clarament) que fa pensar en una regeneració. Un cas concret del que expossem, el constitueix la figuera dels Muntells, l'exemplar possiblement més vetust del delta, que presentava un lamentable estat i feia esperar una propra mort: avui (1978) hom hi pot apreciar una notable millora.

BIBLIOGRAFIA

- CAMARASA, J. M. et al. 1977. El paisatge vegetal del delta de l'Ebre. *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 8: 47-67.
- FAURA, M. 1923. *Les Goles de l'Ebre*. Servei del Mapa Geològic de Catalunya. Barcelona.
- FOLCH, R. 1977. *L'albereda de Santes Creus*. Publicacions de l'Arxiu Bibliogràfic. Santes Creus.
- MALDONADO, A. & RIBA, O. 1971. El delta reciente del río Ebro: descripción de ambientes y evolución. *Acta Geol. Hispánica*, VI: 131-138.
- SAGARRA, J. 1975. *Herbicidas para cultivos herbáceos de regadío*. Servei d'Ext. Agr. Amposta.
- WEAVER, J. E. & CLEMENTS, F. E. 1938. *Plant Ecology*. Londres.
- TCHOU, Y. T. 1948-1949. Études écologiques et phytosociologiques sur les forêts riveraines du Bas Languedoc. *Vegetatio*, 1-2.